

Prof. Dr. K. Laštovka :

Obecní zřízení na Slovensku.

Obce v Uhrách měly do r. 1848 úlohu podřízenou; z největší části byly podrobeny pozemkovým vrchnostem (čl. IX:1836), jenom královská svobodná města těšila se lepšímu postavení, ale komitátům se nijak nerovнала.

Změna k lepšímu obcí nastala tu teprve zákonodarstvím z roku 1848. Po r. 1867 byly právní poměry obcí v Uhrách upraveny zák. čl. XVIII:1871, který byl změněn a doplněn zák. čl. V:1876; místo nich nastoupilo nyní platné obec. zř. čl. XXII:1886.

Větší změny v obec. zřízení byly od té doby provedeny v míře nepatrné; sem patří zák. čl. LVIII:1912 o podpoře rozvoje měst municipálních a měst s regulovaným magistrátem. V tomto zákoně byl ministr vnitra poukázán, aby do 2 let připravil osnovu o organizaci měst, není mě však známo, zda osnova vůbec byla sněmu podána. Charakteristické znaky uherského obec. zřízení jsou:

1. Zákon zná 3 třídy obcí; města s regulov. magistrátem, velké, malé obce; města s regul. magistrátem liší se od druhých obcí organizací (mají úřednický magistrát) a širší působností.

Obce veliké i malé mají stejnou organizaci, ale liší se od sebe tím, že malé obce jsou seskupeny, pokud jde o výkon této působnosti, v obvody se společným obvodním notářem.

2. Vedle těchto obcí v právním smyslu byly však na Slovensku obce, jež pouze fakticky byly obcemi, ale právně byly župami, — jsou to tak zv. municipální města čili město s právem juridikčním a to Bratislava, Košice, Komárno, Baňská Štiavnica. Města ta jsou podrobena zákonu župnímu čl. XXI:1886, ale poněvadž byla fakticky obcemi, jejich organizace jest bližší městům s regulovaným magistrátem nežli venkovským župám (komitátům), ba některé předpisy obec. zřízení na př. o hospodářství obecním se na ně přímo vztahují na § 164 obec. zř.

Organisace obecní na Slovensku byla teda dosti pestrá; (2 města municipální (právně župy) přes 30 regulovaných, velké obce, malé obce) — že by byla vyžadována potřebami obce nebo státu, zkušenosti nepctvrzují. Mnohé město s regulov. magistrátem nijak se zvláště nelíšilo od velkých obcí.

Ve smyslu zákona ze dne 28.10. 1918, č. 11 Sb. zák. a nař. tyto předpisy v obcích zůstaly v platnosti i v naší republice; — dle čl. 1. všechny úřady samosprávně státní i župní, ústavy státní, zemské okresní a zejména i obecní jsou podřízeny národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení.

Republikánské zákonodárství provedlo organisací obcí na Slovensku tyto změny:

1. Zákonem ze dne 10.12. 1918, č. 64 bylo ustanoveno: a) že se všechny městské i obecní výbory na Slovensku rozpustí a jejich pravomoc přejde na komise zmocněncem vlády ustanovené — § 1., (což se také stalo); b) že samosprávní hodnostáři se prozatímně ponechají ve svých úřadech s dosavadními požitky, složí-li slib poslušnosti Čs. republice a uzná-li zmocněnec vlády, že i jinak jsou se své úkoly.

2. Pro všechny obce republiky Československé byl vydán nový volební řád — ze dne 31.1. 1919, č. 75, který na Slovensku nabyl dle § 76 účinnosti dnem 31.12. 1920; § 3 č. 4 tohoto zákona byl změněn zákonem z 18.3. 1920, č. 163 a nabyl na Slovensku účinnosti dnem 31.12. 1920.

Rozsáhlá novelisace volebního řádu do obcí byla pak provedena zákonem ze dne 14.7. 1922, ai 253 s účinností ode dne 26.8. 1922.

3. Současně s volebním řádem ze dne 31.1. 1919, č. 75 byla vydána i rak zv. novela k obecnímu zřízení ze dne 7.12. 1919, č. 76, jež však na Slovensku měla nabýti platnosti později, t. j. dnem, jenž má být určen nařízením § 26.

Nařízení to dosud vydáno nebylo.

4. V novele té (§ 23) byla vláda zmocněna do konce r. 1919 k slučování a rozlučování obcí i změně jich hranic. Poněvadž novela neplatila na Slovensku, nemělo toto zmocnění, jež bylo prodlouženo zákonem ze dne 19.12., č. 8 1920 pro Slovensko významu.

Toto zmocnění bylo vládě uděleno i pro Slovensko teprve od 5.5. 1920 do konce roku 1920 zákonem ze dne 14.4. 1920, č. 285, jež byl nahrazen zákonem ze dne 18.3. 1921, č. 117 s účinností ode dne 31.3. 1921 do konce r. 1922.

§ 1 a 3 tohoto zákona byl změněn zákonem ze dne 21.12 1922 č. 406; zmocnění vlády k slučování a rozlučování obcí a změně hranic na Slovensku i Podkarpatské Rusi bylo za istých podmínek prodlouženo do konce r. 1924.

Pro Slovensko a Podk. Rus mělo být stanoveno vládním nařízením, kterým orgánům má vláda poskytnouti příležitost, aby se vyjadřily, ale nařízení to nebylo vydáno.

5. Zákonem ze dne 22.3. 1920, č. 210 (§ 1) byla vláda zmocněna, aby, vyžadují-li toho veřejné zájmy, nehledíc k platnému právu nařízením

města s regulov. magistrátem prohlásila za velké obce, nebo města s právem municipálním prohlásila za města s regulovaným magistrátem nebo velké obce.

Ustanovení to bylo výslovně v platnosti ponecháno zákonem ze dne 18.3. 1921, č. 117, § 9 a bylo provedeno nařízením vládním ze dne 21.9. 1922, č. 275.

6. Zákonem ze dne 22.3. 1920, č. 211 byly obecní a obvodní notáři ve velkých a malých obcích postátněni — a zákon ten byl proveden nařízením ze dne 4.6. 1920, č. 383 a ze dne 12.10. 1920, č. 572 a č. 573.

7. Zákonem ze dne 21.3. 1920, č. 233 měli býti někteří úředníci v městech s regulov. magistrátem postátněni, ale zákon tento nabyl sice účinnosti dne 15.4. 1920, ale proveden s některými změnami teprve zákonem ze dne 13.7. 1922, č. 243.

8. Zákonem ze dne 12.8. 1921, č. 329 a prov. nařízením ze dne 27.4. 1922, č. 243 bylo přechodně, ale podrobně upraveno finanční hospodářství obcí a měst s právem municipálním (tak zv. obecní finanční novella).

9. Zákonem pak ze dne 31.7. 1922, č. 243 bylo prozatímně upraveno zřízení obcí na Slovensku (tak zv. slovenská obecní novella); prov. nař. vydáno dne 23.11. 1922, č. 335).

10. Posléze dotýká se obcí i župní zákon ze dne 29.2. 1920, č. 126, který na Slovensku od 1.1. 1923 platí. Zákon v § 99 tohoto zákona vyhrazený o orgánech dozor nad obcemi na Slovensku vykonávajících byl vydán dne 30.6. 1921, č. 241.

Republikánské zákonodárství se tedy zásadně omezovalo jen na částečné úpravy, jež zdaly se býti vzhledem k novým poměrům nutny a ponechávalo novou všeobecnou úpravu obecního zřízení době pozdější. —

Platí tedy na Slovensku i nadále předpřevratové obecní zřízení čl. XXII:1886 se změnami, jež byly novými zákony provedeny.

Kdežto však v zemích historických nové zákony celkem dobře navázaly na platné obecní zřízení, reformy popřevratové způsobují v obecním zřízení slovenském na zcela jiných principech a jinak systematicky vybudovaném značné potíže výkladové, takže mimoděk vzchází otázka, zda by nebylo lépe na př. obecní zřízení české na Slovensku, ovšem v nynější úpravě, prostě recipovati. Tim by byl zjednan zákon, který nesporně potřebám obecním svojí pružností plně vyhovuje a dlouholetou praxí úřadů a správního soudu jest takměř ve všech otázkách vyložen.

Pokusím se nyní uvést, která jednotná ustanovení platného zřízení obecního jsou novými zákony dotčena.

Čl. XXII:1886 pojednává v první hlavě §-u 1. a 2. o obcích vůbec. —

K dosavadním 3 kategoriím (města s regulov. magistrátem, velké obce, malé obce) přistupují dle §-u 21. slov. novely velké obce s rozšířenou působností.

a) Mesta s regulovaným magistrátem jsou nyní pouze 2: Bratislava a Košice, — jež podle zákona ze dne 13.7. 1922, č. 243 a §-u 1. a 20. vládn. nař. ze dne 23.11. 1922, č. 335 přestaly být dnem 30.11. 1922 městy municipálními. Ostatně jest zřízení jejich dle nové úpravy od dosavadní organizace měst s regulov. magistrátem dosti odchylné, což souvisí práve s bývalou jejich povahou jako měst municipálních a snahou přechod agendy co nejlépe provést.

b) Všechna bývalá města s regulov. magistrátem byla prohlášena za velké obce a to jednak již dříve na základě nařízení ministra s plnou mocí, na př. Krupina, Revúca Veľká, Lubichy, jednak na základě § 1. zákona č. 210/20 vládním nařízením ze dne 21.9. 1922, č. 275 a vyhláška ze dne 22.12. 1922, č. 412. Za velké obce byla prohlášena i 2 municipální města; Baňská Štiavnica a Komárno.

c) Pokud jde o města s rozšířenou působností, jest vláda v §-u 21. slovenské novely oprávněna zmocnit u r č i t é velké obce, totiž ty, jež byly

1. až dosud municipálními městy nebo městy s regulov. magistrátem, nebo

2. jež mají ráz města a mohou agendy rozšířené působnosti spravovati a náhledy na to nésti, aby obstarávaly některé agendy vytčené v §-u 22 obec. zřiz., jež dosud obstarávala města s regulov. magistrátem.

Agendy ty jsou :

a) policie veřejných míst, viničná, tržní, stavební a zdravotní.

b) provádění živnost. řádu a rozhodování určitých sporů ze služebního poměru mezi službodárcem a zaměstnaným.

Vláda jest zmocněna přenést na obec n ě k t e r é záležitosti, ale zajisté může přenést na obec v š e c h n u agendu v §-u 22, uvedenou.

Co do normálního řízení; jest třeba, aby

a) byli vyslechnuti župani i župní zastupitelstva,

b) přesun byl proveden nařízením vládním.

V nařízení musí být stanoveno :

a) jakým způsobem,

b) kterými orgány mají být tyto agendy obstarávány.

Pochybno jest, zda vláda může agendu jednou svěřenou odvolati; zda tedy přenesená agenda nestává se částí samostatné působnosti obecní.

V každém případě bylo by účelno v nařízení si vymíniti případné odvolání přesunu.

Ovšem § 21. nenabyl dosud účinnosti (sr. § 1 prov. nař. č. 335/22 z důvodů mě neznámých).

Vláda tedy určí, zda obec s rozšířenou působností bude novou agendu obstarávat orgány volenými (obec zastup., obec. radou, komisemi), či úřednictvem neb sborem úředníků, či zda snad bude mezi orgány ty rozdělena — a dále určí pravidla pro projednávání této agendy (statut). S tím souvisí i ustanovení § 22 slov. novely, že ustanovení § 13, odst. 1., 2. a 4. zákona č. 233/20 platí pro města s rozšířenou působností.

Vývoj jde nesporně k unifikaci obcí. Bratislava a Košice obdržely zvláštní úpravu spíše z důvodů prestižních; všechny ostatní obce jsou buď veliko- nebo maloobce. Předpis o obcích s rozšířenou působností nenabyl doma účinnosti a jest otázka, zda výhody z tohoto ustanovení nebudou vyvázeny nepřehledností organizace obecní.

Dr. V. Fajnor :

Dedičské právo na Slovensku.*)

(Pokračovanie.)

Pri určovaní rozsahu dedičskej postupnosti podľa zákona musíme mať na zreteli nielen zásadné hľadiská, ale i praktické. Zásadne sa javí sa otázka dedičskej postupnosti podľa zák. tak, že ona nastáva, keď niet posledného poriadenia, alebo keď zostaviteľ nomenoval dediča vo svojom poslednom poriadení, alebo keď ho menoval len pre jednu časť svoju pozostalosti, — a konečne: keď menovanie dediča nenabudne účinnosti. Toto pravidlo spočíva na zásade, že pri každej pozostalosti má byť niekto successorom univerzálnym, či už podľa zákona, alebo podľa posledného poriadenia. V dôslednom prevedení vedie táto zásada k tomu, že i v tom prípade nastáva dedenie podľa zákona, keď zostaviteľ nomenoval dediča, ačkoľvek vyčerpá celú pozostalosť odkazmi. V tomto prípade je zákonné dedenie pre dediča »púhym menom« (inane nomen), lebo keď dedičovi nezostane z pozostalosti nič. Avšak formálne hľadiac na vec, je on predsá successorom univerzálnym, patrí mu právo ujať sa držby pozostalosti, a patrí mu povinnosť uspokojiť všetkých veriteľov a odkazovníkov. Celá táto zásadná konštrukcia je vybudovaná na meravej teórii, že osobnosť zostaviteľa musí byť úplne nahradená, recte: že musí byť v nej pokračované.

Prakticky stojí vec ovšem ináč. Keď odkazy úplne vyčerpávajú pozostalosť, — bez toho, žebý bol býval dedič menovaný, — vtedy netreba zákonného dedenia, lebo by ono bolo — materiálne berúc —

*) Výtah z rukopisných prednášok na univerzite Komenského v Bratislave v zimnom semestri 1922-23.